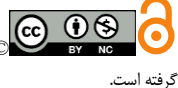

شبهه استناددهی: زهیر ترکی سلمان الصبیح، مصطفی. آقاجانی، مجتبی. ضحی سعد داود رشید العزاوی، و سیامک کورنگ بهشتی. (۱۴۰۴). مدل پیشنهادی توانمندسازی کاربران عراقی برای ایجاد وفاق فرهنگی: مطالعه‌ای در بستر شبکه‌های اجتماعی. آموزش، تربیت و توسعه پایدار، ۳(۳)، ۱۸-۱.

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

مدل پیشنهادی توانمندسازی کاربران عراقی برای ایجاد وفاق فرهنگی: مطالعه‌ای در بستر شبکه‌های اجتماعی

مصطفی زهیر ترکی سلمان الصبیح^۱، مجتبی آقاجانی^۲، ضحی سعد داود رشید العزاوی^۳، سیامک کورنگ بهشتی^۴

۱. گروه علوم ارتباطات، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. گروه مدیریت، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۳. گروه رسانه، دانشکده ارتباطات، دانشگاه بغداد، عراق.

۴. گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

* ایمیل نویسنده مسئول: aghajani_mo@iau.ac.ir

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر در توانمندسازی کاربران عراقی برای ایجاد وفاق فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی و ارائه یک مدل پارادایمیک مفهومی برای این فرایند بود. این پژوهش از نوع کیفی و با رویکرد اکتشافی انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۲ نفر از مدیران، فعالان، متخصصان و پژوهشگران حوزه رسانه و فرهنگ در عراق طی سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۴ گردآوری شدند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب گردیدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد و با استفاده از کدگذاری باز، محوری و انتخابی در نرم‌افزار مکس کیودا انجام گرفت تا مدل نهایی استخراج شود. تحلیل داده‌ها به استخراج ۸۳ کد اولیه منحصر به فرد منجر شد که در قالب ۱۶ مقوله اصلی و نهایتاً ۶ کد محوری طبقه‌بندی گردیدند. این شش کد محوری شامل: شرایط علی (دانش مجازی شامل سواد رسانه‌ای، فرهنگی و اطلاعاتی)، شرایط زمینه‌ای (بسترهای راهبردی شامل بسترهای محیطی و دیجیتال)، شرایط مداخله‌گر (ناهنجاری‌های رسانه‌ای شامل تهاجم رسانه‌ای، تبعیضات فرهنگی، فیلترینگ و جهانی‌شدن)، راهبردها (توسعه فرهنگی دیجیتال شامل توسعه همگرایی فرهنگی و پلتفرم‌های داخلی)، پیامدها (وفاق فرهنگی شامل همبستگی فرهنگی و اجتماعی) و مقوله محوری (توانمندسازی کاربران شامل تواناسازی عملیاتی، هنجاری و رسانه‌ای) بودند. نتایج نشان داد توانمندسازی کاربران می‌تواند از طریق افزایش دانش مجازی، توسعه بسترهای دیجیتال بومی و کاهش ناهنجاری‌های رسانه‌ای، منجر به ارتقای وفاق فرهنگی و اجتماعی شود. پژوهش حاضر یک مدل جامع برای توانمندسازی کاربران عراقی در شبکه‌های اجتماعی ارائه کرد که می‌تواند به عنوان چارچوبی کارآمد در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی، ارتقای همبستگی اجتماعی، کاهش شکاف‌های قومی-مذهبی و افزایش مشارکت فعالانه کاربران در توسعه فرهنگ ملی عراق مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌گان: شبکه‌های اجتماعی؛ توانمندسازی؛ وفاق فرهنگی؛ کاربران عراقی

تاریخ ارسال: ۱ تیر ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری: ۱۲ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۰ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ چاپ: ۱ مهر ۱۴۰۴

How to cite: Al-Subaih, M. Z. T. S., Aghajani, M., Al-Azzawi, D. S. D., & Beheshti, S. K. (2025). A Proposed Model for Empowering Iraqi Users to Create Cultural Consensus: A Study in the Context of Social Networks. *Training, Education, and Sustainable Development*, 3(3), 1-18.

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

A Proposed Model for Empowering Iraqi Users to Create Cultural Consensus: A Study in the Context of Social Networks

Mustafa Zuhair Turki Salman AL-SUBAIH¹, Mojtaba Aghajani^{2*}, DHUHA SAAD DAOOD AL-AZZAWI³, Siamak Korang Beheshti⁴

1. Department of Communication Sciences, Isf.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2. Department of Management, Mo. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

3. Department of Media, Faculty of Communication, University of Baghdad, Iraq.

4. Department of Management, Isf.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

*Corresponding Author's Email: aghajani_mo@iau.ac.ir

Abstract

This study aimed to identify the components and dimensions influencing the empowerment of Iraqi users to foster cultural consensus on social networks and to propose a paradigm model for this process. This qualitative exploratory study used semi-structured in-depth interviews with 12 media and cultural managers, experts, and researchers in Iraq during 2023–2024, selected through purposive sampling. Data were analyzed through grounded theory using open, axial, and selective coding in MAXQDA software to extract the final model. Analysis led to 83 unique initial codes grouped into 16 main categories and then condensed into 6 core codes: causal conditions (virtual knowledge: media, cultural, and information literacy), contextual conditions (strategic platforms: environmental and digital platforms), intervening conditions (media anomalies: media invasion, cultural discrimination, filtering, globalization), strategies (digital cultural development: cultural convergence and local platform development), consequences (cultural consensus: cultural and social cohesion), and the central category (user empowerment: operational, normative, and media empowerment). Findings revealed that empowering users by increasing virtual knowledge, developing local digital platforms, and mitigating media anomalies can effectively enhance cultural and social consensus. This study presented a comprehensive model for empowering Iraqi users on social networks, which can serve as an effective framework for cultural planning, promoting social cohesion, reducing ethnic-religious divides, and fostering active user participation in the development of Iraq's national culture.

Keywords: *Social networks; Empowerment; Cultural consensus; Iraqi users*

Submit Date: 22 June 2025

Revise Date: 03 September 2025

Accept Date: 11 September 2025

Publish Date: 23 September 2025

با گسترش شتابان فناوری‌های دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی به یکی از مهم‌ترین عرصه‌های تعاملات انسانی، تبادل فرهنگی و تولید معنا بدل شده‌اند. این فضاها نه تنها ابزارهایی برای ارتباطات بین‌فردی محسوب می‌شوند، بلکه نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به ارزش‌ها، هنجارها و ساختارهای فرهنگی ایفا می‌کنند. از منظر فرهنگی، شبکه‌های اجتماعی بستری را برای بروز و بازتولید هویت‌های اجتماعی و قومی فراهم می‌آورند و می‌توانند به ابزاری مؤثر برای تقویت وفاق و انسجام فرهنگی در جوامع متکثر بدل شوند (Patel, 2023; van de Ven & Chateau, 2025). در جوامعی چون عراق که با تنوع قومی، زبانی و مذهبی همراه‌اند، این ظرفیت شبکه‌های اجتماعی برای ایجاد پیوندهای فرهنگی و اجتماعی اهمیتی دوچندان می‌یابد (Allah Moradi et al., 2022).

با وجود این، پویایی فرهنگی در فضای دیجیتال همواره با چالش‌هایی از جنس نابرابری، تبعیض و تضعیف انسجام همراه است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که شبکه‌های اجتماعی در عین ایجاد فرصت برای مشارکت گسترده، گاه می‌توانند به قطبی‌شدن هویتی و تشدید تفاوت‌ها نیز منجر شوند (Balick, 2023). از این رو، مسئله توانمندسازی کاربران برای کنشگری آگاهانه، مسئولانه و سازنده در این فضاها اهمیت بنیادین می‌یابد. توانمندسازی در این بستر به معنای ارتقای دانش مجازی (سواد رسانه‌ای، فرهنگی و اطلاعاتی) و تقویت مهارت‌های تعامل بین‌فرهنگی است تا کاربران بتوانند ضمن بهره‌گیری از مزایای فضای مجازی، از پیامدهای منفی آن نیز مصون بمانند (Khatoon et al., 2024; Mirbik Sabzevari et al., 2024).

مطالعات پیشین نشان می‌دهند که توسعه سرمایه اجتماعی و اعتماد سازمانی می‌تواند از طریق توانمندسازی کاربران و کارکنان، بستر لازم برای اشتراک دانش و نوآوری را فراهم کند (Berraies et al., 2024; Khatoon et al., 2024). در سطح کلان‌تر، ایجاد وفاق فرهنگی نیازمند شکل‌گیری هنجارهای مشترک و پیوندهای درونی در جامعه است که در پرتو تعاملات هدفمند در شبکه‌های اجتماعی میسر می‌شود (Daniel & Mutz, 2023; Savari & Haghighatian, 2024). این امر زمانی تحقق می‌یابد که کاربران از مهارت‌های لازم برای درک تنوع فرهنگی، احترام به تفاوت‌ها و همدلی میان فرهنگی برخوردار باشند (Côté & Evans, 2025; Kunst & Mesoudi, 2024). چنین مهارت‌هایی می‌توانند در مواجهه با جریان‌های جهانی‌شدن و دگرگونی‌های سریع فرهنگی، نوعی تاب‌آوری فرهنگی در میان کاربران ایجاد کنند (Ozer & Kamran, 2023; Sharifan et al., 2022).

تحقیقات همچنین نشان داده‌اند که شبکه‌های اجتماعی، به‌ویژه در میان جوانان و زنان، می‌توانند نقش قابل‌توجهی در توانمندسازی فردی و اجتماعی ایفا کنند. برای مثال، استفاده هدفمند از رسانه‌های اجتماعی در کشورهای عربی به ارتقای جایگاه اجتماعی زنان و مشارکت آنان در بازار کار فناوری اطلاعات منجر شده است (Gangwani et al., 2021; Haider et al., 2023; Lavilles et al., 2023; Mohammad, 2016). این شواهد نشان می‌دهد که توانمندسازی در بستر دیجیتال نه تنها بر توسعه فردی بلکه بر انسجام اجتماعی و کاهش شکاف‌های جنسیتی و قومی نیز اثرگذار است (Jacob et al., 2023; Ogwezy et al., 2025).

از سوی دیگر، در جوامع متکثر، رسانه‌های اجتماعی می‌توانند به بازنمایی فرهنگ‌های بومی و اقلیت‌ها یاری رسانند و بدین‌وسیله، به ارتقای سرمایه فرهنگی و هویت جمعی منجر شوند (Alnaghaimshi & Pearson, 2023; Estrella, 2025). این فرایند مستلزم ایجاد بسترهای راهبردی امن و بومی‌سازی شده است تا کاربران بتوانند در فضایی قابل اعتماد به تولید و ترویج محتوای فرهنگی اصیل بپردازند (Cao et al., 2025; Yulianti et al., 2023). با این حال، چنانچه سازوکارهای حمایتی و آموزش‌های لازم برای ارتقای سواد رسانه‌ای و فرهنگی در اختیار کاربران قرار نگیرد، احتمال بروز ناهنجاری‌های رسانه‌ای، قطبی‌شدن و از بین رفتن سرمایه اجتماعی افزایش می‌یابد (Cai & Zhang, 2023; Sharmin, 2024).

در عراق، به دلیل سابقه منازعات قومی-مذهبی و ضعف نهادهای فرهنگی، خطرات ناشی از سوءاستفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشتر مشهود است. پژوهش‌ها تأکید می‌کنند که بدون تقویت دانش مجازی و ایجاد زیرساخت‌های دیجیتال بومی، کاربران عراقی ممکن است به جای تقویت

وفاق فرهنگی، به بازتولید کلیشه‌های تبعیض‌آمیز و خشونت‌زا بپردازند (Fallahi & Kafashi, 2019; Hosseini & Alizadeh, 2023; Khajeh Noori & Zadfaraj, 2022). از این رو، طراحی و پیاده‌سازی مدلی بومی برای توانمندسازی کاربران عراقی در شبکه‌های اجتماعی به منظور ارتقای وفاق فرهنگی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

توانمندسازی در این بافت نه صرفاً به معنای افزایش توانایی‌های فنی، بلکه به معنای پرورش مهارت‌های انتقادی، اخلاقی و تعاملی در کاربران است تا بتوانند با مشارکت فعال در فرایند تولید معنا، به ایجاد همبستگی اجتماعی یاری رسانند (Suksawas & Soithong, 2024; Tang & Chan, 2024). این مهم مستلزم ایجاد پیوندی دوسویه میان توانمندسازی فردی و انسجام اجتماعی است که تنها در پرتو ارتقای آگاهی فرهنگی، پرورش روحیه گفتگو و گسترش بسترهای دیجیتال بومی ممکن خواهد بود (Savari & Haghighatian, 2024; van de Ven & Chateau, 2025).

در جمع‌بندی می‌توان گفت که بستر دیجیتال در عراق، در کنار چالش‌های متعدد، فرصتی بی‌نظیر برای بازآفرینی پیوندهای فرهنگی و اجتماعی فراهم کرده است. هدف این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر در توانمندسازی کاربران عراقی برای ایجاد وفاق فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی و ارائه یک مدل پارادایمیک مفهومی برای این فرایند بود.

روش‌شناسی

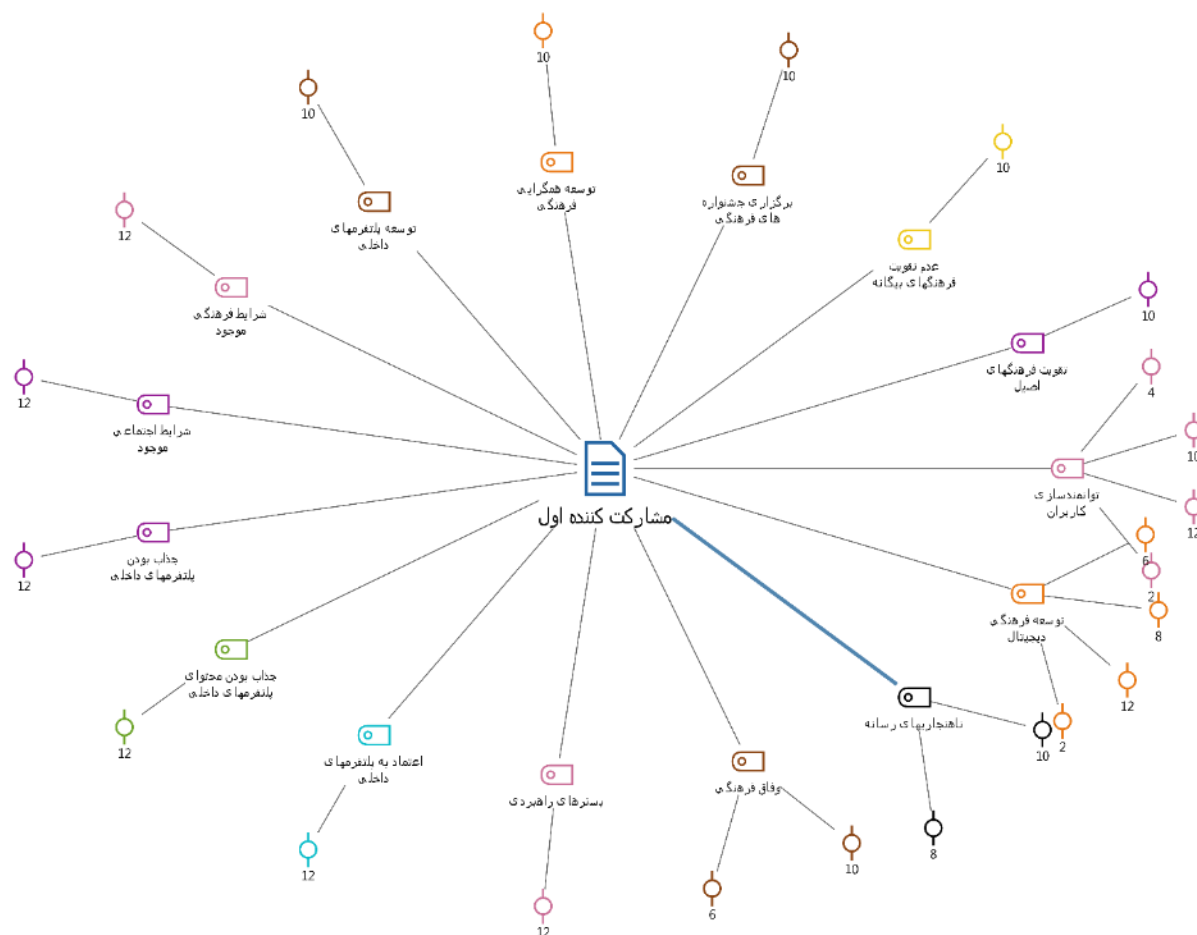
با توجه به این که هدف پژوهش حاضر ارائه مدل توانمندسازی کاربران عراقی به منظور ایجاد وفاق فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی است، رویکرد مطالعه حاضر از نوع کیفی است. بر این اساس و با توجه به ابعاد مورد مطالعه، روش مورد استفاده نظریه زمینه‌ای یا نظریه داده بنیاد می‌باشد. در این پژوهش از طرح نظام مند و روش سیستماتیک اشتراوس و کوربین استفاده شد. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش حاضر به صورت هدفمند بوده به این ترتیب ابتدا با تعداد ۱۰ نفر از افراد مورد نظر مصاحبه صورت گرفت و مصاحبه‌ها جنبه تکراری پیدا نمود. پس از ارائه نتایج به متخصصان و صاحب نظران مربوطه و مشورت با آنها برای تایید روایی پژوهش، تصمیم گرفته شد تا با افراد دیگری از جامعه تحقیق مصاحبه‌ها ادامه یابد و در نتیجه پس از مصاحبه با ۱۲ نفر اشباع نظری حاصل گردید.

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش جهت شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد سازه‌های پژوهش، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته می‌باشد. از آنجا که پایه‌های اصلی ساختن نظریه مفاهیم هستند، لازم است سازو کاری تعبیه شود تا مفاهیم شناسایی و بر حسب خصوصیات و ابعادشان بسط داده شوند. در نظریه داده بنیاد ابتدا کدگذاری باز انجام می‌شود به طوری که از دل داده‌های خام اولیه، مقوله‌های مقدماتی در ارتباط با پدیده مورد بررسی از طریق سوال کردن درباره داده‌ها، مقایسه موارد، رویدادها و دیگر حالات پدیده‌ها، برای کسب شباهت‌ها و تفاوت‌ها استخراج می‌شوند. از دل داده‌های خام اولیه، مجموعه‌ای از مقوله‌ها ضمن کدگذاری باز ظهور یافت؛ در مرحله بعد (کدگذاری محوری)، یکی از مقوله‌ها (مقوله اصلی) محور فرایند در حال بررسی و اکتشاف قرار می‌گیرد و سپس مقوله‌های دیگر به طور نظری به آن ارتباط داده می‌شود. این مقوله‌ها عبارتند از: شرایط علی (علل موجه پدیده اصلی)، راهبردهای کنش و کنش متقابل (کنش یا کنش‌های متقابلی که برای کنترل، اداره، برخورد و پاسخ به پدیده اصلی انجام می‌شوند)، زمینه (شرایط بستر ساز خاص مؤثر در راهبردها)، شرایط مداخله گر (شرایط بستر ساز عام مؤثر در راهبردها) و پیامدها (ره‌آورد به کار بستن راهبردها) نشان دهنده روابط میان مقوله‌های مزبور در قالب مدل علی، موسوم به پارادایم کدگذاری است. گزاره‌های حکمی یا قضاوت‌های پژوهش که بر روابط درونی مقوله‌ها اشاره دارند، محصول کدگذاری انتخابی قلمداد می‌شوند. پس از انجام کدگذاری و تایید اعتبار و پایایی داده‌ها؛ نگارش نظریه صورت می‌گیرد. نظریه، مجموعه مقوله‌های پرورده است که به صورت منظم و با جمله‌های بیان کننده ارتباط، به یکدیگر متصل شده اند تا چارچوب نظری را شکل دهند که پدیده‌های اجتماعی، روانشناختی، آموزشی، بهداشتی و مشابه این‌ها را توضیح دهد.

کدگذاری باز به عنوان نخستین مرحله از استخراج اطلاعات است که به شکل برچسبی معنایی به واحدهای معنادار (متن، عکس، فیلم، صوت) تعلق می‌گیرد و مانند پازل‌هایی ارزشمند موجبات شکل‌گیری یک تئوری را بنا می‌نهد. لازم به ذکر است که در این پژوهش از نرم‌افزار مکس کیودا ورژن ۲۰۲۰ که یکی از نسخه‌های این ابزار تجزیه تحلیل داده‌های کیفی می‌باشد استفاده شده است. در واقع کدگذاری مقدماتی به معنای ارزیابی اولیه از اسناد و مشاهدات برای آماده سازی داده‌ها برای امر کدگذاری اولیه می‌باشد.

در این بخش و در ابتدا همه اسناد که شامل ۱۲ مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته است مورد بررسی قرار گرفت. بنابراین در ادامه تمامی اسناد مورد تحلیل تماتیک یا تحلیل محتوای پنهان قرار گرفت و مفاهیم و کدهای اولیه یا جنینی را که یکی از خروجی‌های نرم‌افزار مکس کیودا است، با توجه به نتایجی که از واحدهای معنادار که در بخش کدگذاری مقدماتی مشخص شده بود، استخراج گردید. تعداد کدهای اولیه بدون تکرار ۶۹۵ کد بود که بعد از شمارش کدهای تکراری و مشورت با اساتید محترم راهنما و مشاور تعداد کدها به ۸۳ کد اولیه منحصربه فرد رسید. در حقیقت محقق در طی ۱۲ مصاحبه و پس از مقوله‌بندی کدهای اولیه به نقطه اشباع تئوریک دست یافت. تفسیر محقق بر اساس نتایج خروجی‌های انجام شده یا همان تحلیل محتوای پنهان مصاحبه‌ها است و فراوانی کدها در تحلیل محقق نقشی ندارد لیکن محقق برای کیفیت هر سند و اینکه هر سند چه اطلاعاتی را به ما ارائه می‌کند برای هر یک از ۱۲ سندی که او را به اشباع رسانیدند نمودار علم‌سنجی خروج کدهای علمی از هر یک از اسناد را ترسیم که به صورت نمونه یکی از این نمودارها که خروجی‌های نرم افزار مکس کیودا است ارائه می‌گردد.

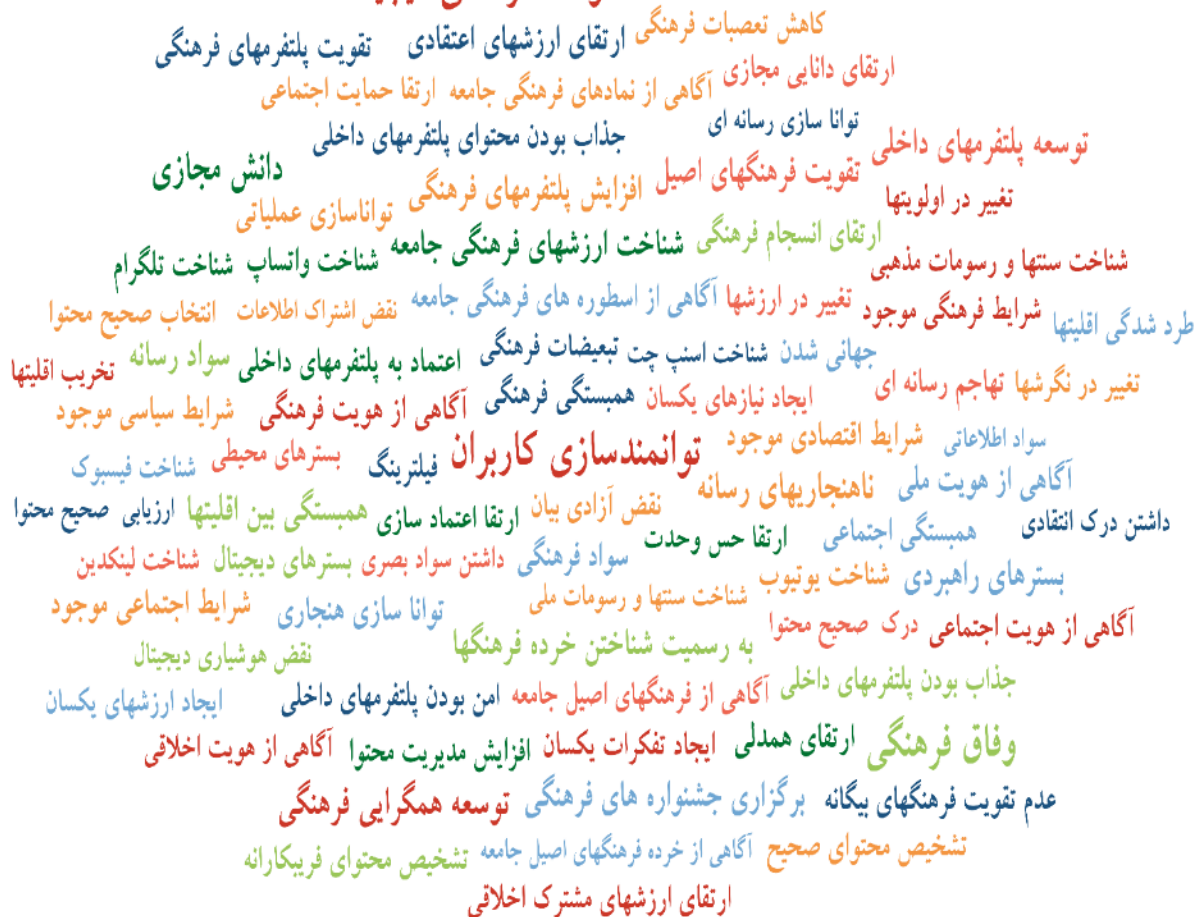
Single-Case Model

شکل ۱. نمودار سند مشارکت کننده اول بر اساس کدهای اولیه استخراج شده

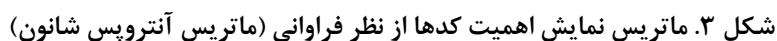
در این قسمت برای آگاه سازی مخاطبین و دادن اطلاعات مضاعف به آنان نمودار ابری کدهای استخراجی از نرم افزار را که براساس فراوانی این کدها است ارائه می‌گردد. بنابراین محقق مطابق با خروجی پژوهش بیان می‌کند که این ۸۳ کد منحصربه‌فرد ۶۹۵ فراوانی یا تکرار را دارا هستند که به‌خوبی می‌توان آن را در نمودار ابری کدهای اولیه مشاهده نمود.

توسعه فرهنگی دیجیتال

شکل ۲. نمودار ابری نمایش گرافیکی کدهای اولیه بر اساس فراوانی

در ادامه بخشی از ماتریس آنترپوی شانون ارائه می‌گردد که کدها را براساس درجه اهمیت فراوانی به صورت مساحتی از یک شکل (مربع-دایره) ارائه می‌دهد.

جدول ۱. کدهای اولیه، مقولات اصلی

مقولات اصلی	کدهای اولیه
بسترهای محیطی	شرایط فرهنگی موجود
	شرایط اجتماعی موجود
	شرایط سیاسی موجود
	شرایط اقتصادی موجود
بسترهای دیجیتالی	جذاب بودن پلتفرم‌های داخلی
	جذاب بودن محتوای پلتفرم‌های داخلی
	امن بودن فضای پلتفرم‌های داخلی
	اعتماد داشتن به پلتفرم‌های داخلی
توسعه همگرایی فرهنگی	تقویت فرهنگ‌های اصیل
	عدم تقویت فرهنگ‌های بیگانه
	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی
	به رسمیت شناختن خرده فرهنگ‌ها
	همبستگی اقلیت‌ها
توسعه پلتفرم‌های داخلی	افزایش پلتفرم‌های فرهنگی
	تقویت پلتفرم‌های فرهنگی
	افزایش مدیریت محتوا
توانا سازی عملیاتی	آگاهی از هویت ملی
	آگاهی از هویت خلاق

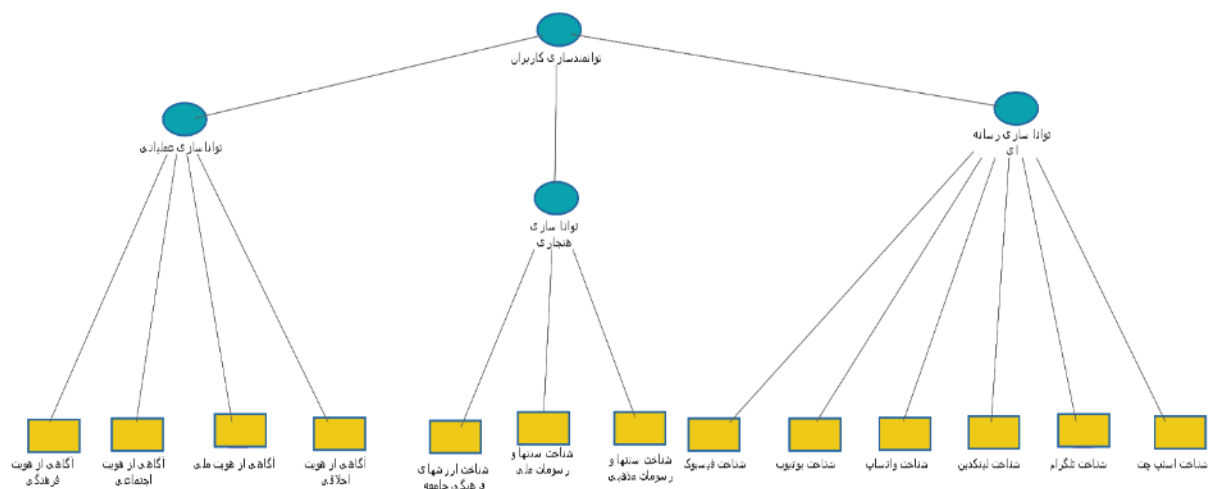
آگاهی از هویت فرهنگی	شناخت سنت‌ها و رسومات ملی
آگاهی از هویت اجتماعی	شناخت سنت‌ها و رسومات مذهبی
توانا سازی هنجاری	شناخت ارزش‌های فرهنگی جامعه
تواناسازی رسانه ای	شناخت فیسبوک
	شناخت واتساپ
	شناخت تلگرام
	شناخت یوتیوب
	شناخت اسنپ چت
	شناخت لینکدین
سواد رسانه	تشخیص محتوای فریبکارانه
	تشخیص محتوای صحیح
	داشتن سواد بصری
	داشتن درک انتقادی از محتوا
سواد فرهنگی	آگاهی از اسطوره‌های فرهنگی
	آگاهی از خرده فرهنگ‌های اصیل جامعه
	آگاهی از فرهنگ‌های اصیل جامعه
	آگاهی از نمادهای فرهنگی جامعه
سواد اطلاعاتی	انتخاب صحیح محتوا
	درک صحیح محتوا
	ارزیابی صحیح محتوا
تهاجم رسانه ای	تغییر در ارزش‌ها
	تغییر در اولویت‌ها
	تغییر در نگرش‌ها
تبعیضات فرهنگی	شایسته سالاری قومی
	طرشدگی اقلیت‌ها
	تخریب اقلیت‌ها
فیلترینگ	نقض آزادی بیان
	نقض هوشیاری دیجیتال
	نقض اشتراک اطلاعات
جهانی شدن	ایجاد ارزش‌های یکسان
	ایجاد تفکرات یکسان
	ایجاد نیازهای یکسان
همبستگی فرهنگی	ارتقای انسجام فرهنگی
	ارتقای ارزش‌های مشترک اخلاقی
	ارتقای همدلی
	ارتقای حمایت اجتماعی
	کاهش تعصبات فرهنگی
همبستگی اجتماعی	ارتقای اعتمادسازی
	ارتقای حس وحدت
	ارتقای دانایی مجازی
	ارتقای ارزش‌های اعتقادی

در جدول بالا کدهای اولیه و مقولات اصلی با توجه درگیری محقق با ادبیات موضوع و تحلیل مصاحبه مشارکت کننده‌ها ارائه گردید که در نهایت منجر به دست آمدن ۱۶ مقوله اصلی به نام‌های بسترهای محیطی، بسترهای دیجیتال، توسعه همگرایی فرهنگی، توسعه پلتفرم‌های داخلی، تواناسازی عملیاتی، تواناسازی هنجاری، تواناسازی رسانه‌ای، سواد رسانه، سواد فرهنگی، سواد اطلاعاتی، تهاجم رسانه‌ای، تبعیضات فرهنگی، فیلترینگ، جهانی شدن، همبستگی فرهنگی، همبستگی اجتماعی گردید. در ادامه مسیر، تحقیق به سمت ایجاد کدهای محوری می‌رود که به عنوان سازه در محافل آکادمیک شناخته می‌شود.

کدگذاری محوری در حقیقت عبارت است از فرایند مرتبط ساختن مقوله‌ها با زیرمقوله‌ها است که در نهایت محقق بتواند به یک قاب مفهومی با بیشترین درجه انتزاع برسد. فرایند مذکور به این دلیل محوری نامیده می‌شود که کدگذاری حول یک مقوله مرکزی اتفاق می‌افتد و مقولات در سطح ابعاد و طیف‌ها با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کند (صفایی موحد، ۱۴۰۰: ۱۱۶). هدف کدگذاری محوری ترکیب مجدد داده‌هایی می‌باشد که در کدگذاری باز شکسته شده بودند. شایان‌ذکر است که در این قسمت می‌توان از الگوی پارادایمیک استراوس کوربین که برای استراتژی گراند تئوری آماده شده است استفاده نمود؛ یعنی مقولات را در دسته‌هایی مثل عوامل مؤثر، پیامدها، راهبردها، زمینه و بافت و... قرار داد. در ادامه کدهای محوری درآمده از مقولاتی که با هم ارتباط مفهومی دارند را طبقه‌بندی نموده تا در مرحله بعد با ارتباط این کدهای محوری فرایند کدگذاری انتخابی مورد پردازش قرار گیرد که یک نمونه آن در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲. مفهوم‌سازی کد بسترهای راهبردی

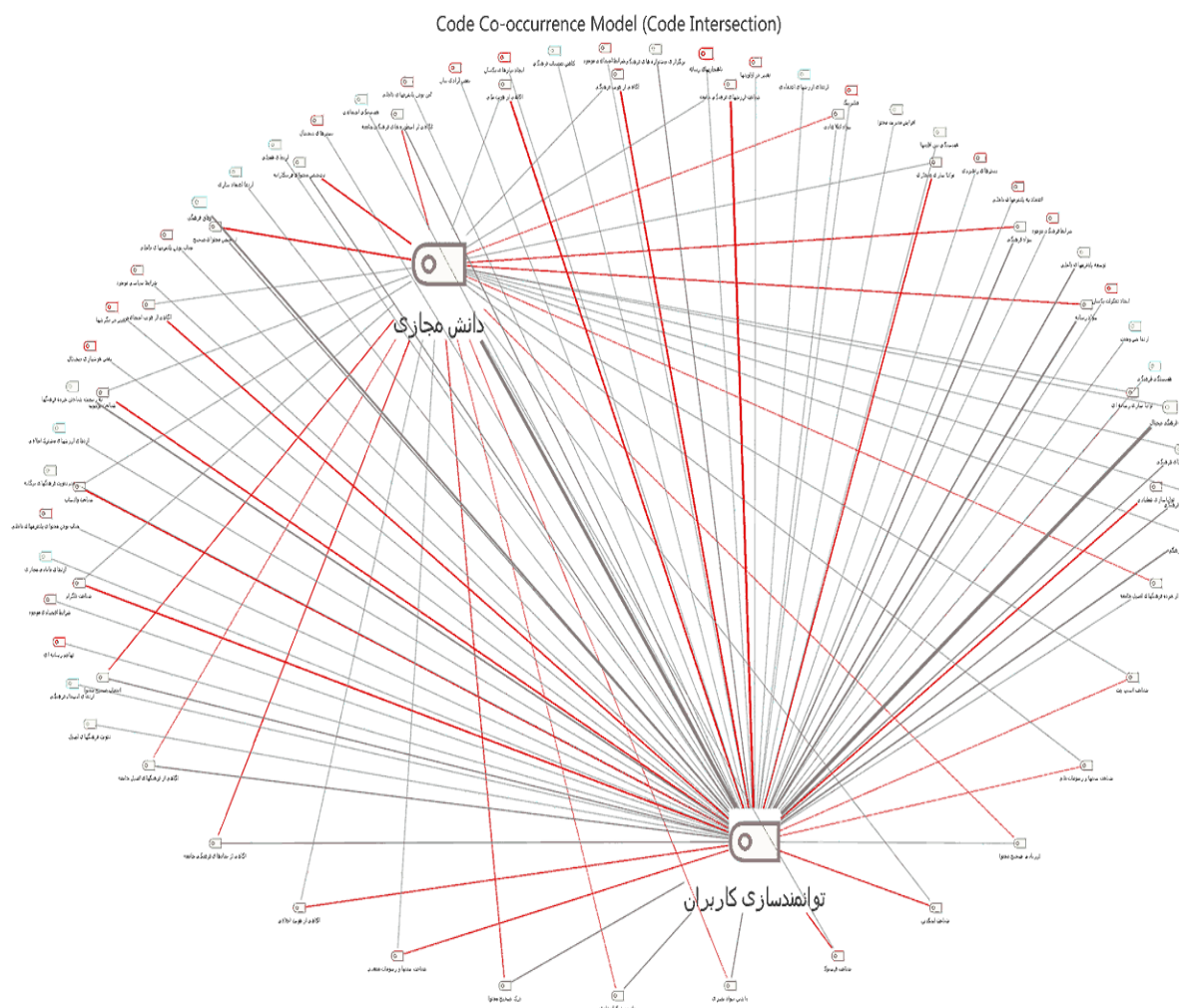
کدهای اولیه	مقولات اصلی	کدمحوری
شرایط فرهنگی موجود	بسترهای محیطی	بسترهای راهبردی
شرایط اجتماعی موجود		
شرایط سیاسی موجود		
شرایط اقتصادی موجود		
جذاب بودن پلتفرم‌های داخلی	بسترهای دیجیتال	
جذاب بودن محتوای پلتفرم‌های داخلی		
امن بودن فضای پلتفرم‌های داخلی		
اعتماد داشتن به پلتفرم‌های داخلی		

شکل ۴. مفهوم‌سازی درختی برای کد محوری توانمندسازی کاربران

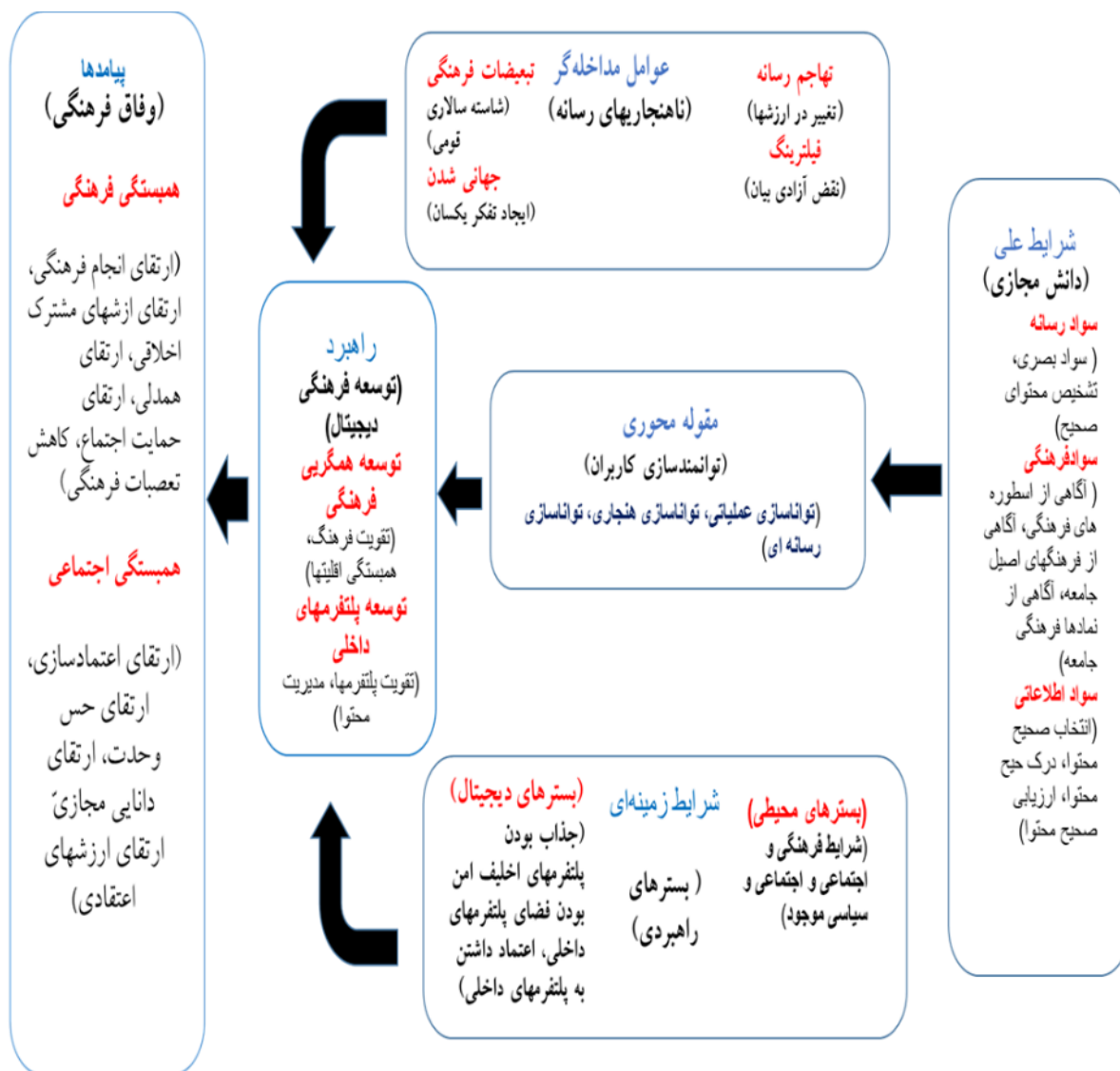
در کدگذاری محوری مقوله‌ها به نحوی نظام‌مند توسعه‌یافته و با زیر مقوله‌ها مرتبط می‌گردند؛ اما باید خاطرنشان کرد که یافته‌های پژوهش هنگامی شکل یک نظریه را به خود می‌گیرند که مقولات اصلی با یکدیگر تلفیق شده و یک چارچوب نظری بزرگ‌تر را شکل دهند؛ بنابراین کدگذاری انتخابی یا گزینشی عبارت است از فرایند تلفیق و پالایش مقوله‌ها و کدهای محوری و ارتباط آن‌ها با یکدیگر.

در ادامه رابطه و تاثیر کدها استخراج گردید که یک مورد به عنوان نمونه در ادامه نمایش داده شده است.

شکل ۵. رابطه و تاثیر به دست آمده از توانمندسازی کاربران و دانش مجازی

در نهایت پس از بررسی خروجی های نرم افزار و همچنین کنکاش در ادبیات موجود، مدل کلی این پژوهش استخراج گردید. این نظریه تولید شده از طریق استراتژی گردنند تئوری استراوس و کوربین و از مسیر سه مرحله کدگذاری بدست آمده است که در مدل پارادایمیک ارائه می گردد. این مدل شامل ۶ کد محوری یا سازه می باشد که بوسیله نرم افزار و از طریق پنج فرضیه علمی به هم ارتباط پیدا کرده اند.

شکل ۶. مدل پارادایمیک توانمندسازی کاربران در رسانه های اجتماعی

همان طور که مشاهده می گردد، مدل پارادایمیک تحقیق شامل ۶ کد محوری می باشد که بنا به فراخور اهمیت و تحلیل داده های کیفی در بخش های مدل پارادایمیک قرار گرفته اند. به این ترتیب کد محوری دانش مجازی با داشتن ۳ مؤلفه به نام های (سواد رسانه، سواد فرهنگی، سواد اطلاعاتی) به عنوان شرایط علی اثرگذار بر توانمندسازی کاربران شناخته شدند. همچنین شرایط زمینه ای به عنوان بستر شامل کد محوری بسترهای راهبردی با ۲ مؤلفه (بسترهای محیطی، بسترهای دیجیتالی) ارائه گردید. در ادامه کد محوری ناهنجاری های رسانه با ۴ مؤلفه به نام های (تأهجم رسانه ای، تبعیضات فرهنگی، فیلترینگ و جهانی شدن) به عنوان عوامل مداخله گر در این مدل پارادایمیک شناخته شدند. کد محوری توسعه فرهنگی دیجیتال با ۲ مؤلفه به نام های (توسعه همگرمی فرهنگی و توسعه پلتفرم های داخلی) به عنوان راهبرد در این مدل پارادایمیک شناخته شدند. در ادامه نیز کد محوری توانمندسازی کاربران با ۳ مؤلفه به نام های (تواناسازی عملیاتی، تواناسازی هنجاری، تواناسازی رسانه ای) به عنوان مقوله محوری شناخته شد. پیامد در این مدل شامل کد محوری وفاق فرهنگی بود که ۲ مؤلفه به نام های (همبستگی فرهنگی و همبستگی اجتماعی) شناخته شدند.

هدف این پژوهش ارائه مدلی برای توانمندسازی کاربران عراقی در شبکه‌های اجتماعی به منظور ارتقای وفاق فرهنگی بود که با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد و تحلیل عمیق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۲ نفر از متخصصان و فعالان رسانه‌ای و فرهنگی انجام گرفت. تحلیل داده‌ها منجر به استخراج شش کد محوری شد که شامل: شرایط علی (دانش مجازی متشکل از سواد رسانه‌ای، سواد فرهنگی و سواد اطلاعاتی)، شرایط زمینه‌ای (بسترهای راهبردی شامل بسترهای محیطی و بسترهای دیجیتالی)، شرایط مداخله‌گر (ناهنجاری‌های رسانه‌ای نظیر تهاجم رسانه‌ای، تبعیضات فرهنگی، فیلترینگ و جهانی‌شدن)، راهبردها (توسعه فرهنگی دیجیتال شامل توسعه همگرایی فرهنگی و توسعه پلتفرم‌های داخلی)، پیامدها (وفاق فرهنگی شامل همبستگی فرهنگی و اجتماعی) و مقوله محوری (توانمندسازی کاربران شامل تواناسازی عملیاتی، هنجاری و رسانه‌ای) بودند. این یافته‌ها نشان دادند که توانمندسازی کاربران در شبکه‌های اجتماعی نه تنها به تقویت ظرفیت‌های فردی آنان کمک می‌کند بلکه می‌تواند بستر ایجاد پیوندهای اجتماعی و فرهنگی مشترک را نیز فراهم آورد.

نتایج پژوهش حاضر با ادبیات پیشین درباره اهمیت دانش مجازی و سواد چندگانه در توانمندسازی کاربران همخوان است. برای نمونه، پژوهش (Mirbik Sabzevari et al., 2024) نشان داد که افزایش سواد رسانه‌ای و فرهنگی در میان کاربران شبکه‌های اجتماعی موجب کاهش آسیب‌پذیری آنان در برابر محتوای فریبکارانه و تقویت قدرت تحلیل انتقادی می‌شود. این یافته با مطالعه (Cai & Zhang, 2023) هم‌راستا است که بیان می‌کند نبود سواد رسانه‌ای در مواجهه با بحران‌های عمومی می‌تواند به سردرگمی و تضعیف آگاهی حقوقی شهروندان منجر شود. در پژوهش حاضر نیز مشاهده شد که کاربران فاقد مهارت‌های تحلیل محتوای رسانه‌ای، بیشتر در معرض تأثیرات منفی اطلاعات نادرست و قطبی‌شده قرار دارند که مانعی اساسی در مسیر تحقق وفاق فرهنگی محسوب می‌شود. همچنین، تقویت سواد فرهنگی به کاربران امکان می‌دهد تا با درک بهتر از تنوع قومی، مذهبی و زبانی در عراق، به جای بازتولید کلیشه‌ها و تعصبات، به همزیستی مسالمت‌آمیز و همدلانه کمک کنند که این امر با نتایج مطالعه (Kunst & Mesoudi, 2024) درباره نقش سواد فرهنگی در فرایند هم‌پذیری فرهنگی همخوانی دارد.

یافته‌های پژوهش در زمینه نقش بسترهای راهبردی (بسترهای محیطی و بسترهای دیجیتالی) نیز با مطالعات پیشین مطابقت دارد. محیط فرهنگی-اجتماعی عراق که با تنوع قومی و مذهبی چشمگیر مشخص می‌شود، در صورت نبود بسترهای امن و بومی‌سازی‌شده، مستعد بروز شکاف‌های هویتی و منازعات فرهنگی است. پژوهش (Yulianti et al., 2023) نشان می‌دهد که ایجاد بسترهای دیجیتالی محلی و امن می‌تواند به توسعه کسب‌وکارها و ارتقای تعاملات فرهنگی در جوامع چندفرهنگی کمک کند. در این راستا، نتایج تحقیق حاضر نیز تأیید می‌کند که توسعه پلتفرم‌های داخلی با محتوای فرهنگی متناسب با بافت عراقی، اعتماد کاربران را افزایش داده و زمینه‌ساز مشارکت فعال‌تر آنان در تولید محتوای فرهنگی می‌شود. این امر با یافته‌های (Cao et al., 2025) نیز هم‌خوان است که بیان می‌کند بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی می‌تواند با ایجاد مسیرهایی برای جذب دانش بیرونی، زمینه رشد نوآوری و کارآفرینی را تقویت کند.

در خصوص شرایط مداخله‌گر، نتایج نشان داد که ناهنجاری‌های رسانه‌ای مانند تهاجم رسانه‌ای، تبعیضات فرهنگی، فیلترینگ و جهانی‌شدن نقش بازدارنده‌ای در شکل‌گیری وفاق فرهنگی ایفا می‌کنند. تهاجم رسانه‌ای در قالب ورود گسترده محتوای مغایر با ارزش‌های بومی، موجب کاهش اعتماد کاربران و بی‌ثباتی فرهنگی می‌شود. این نتیجه با پژوهش (Balick, 2023) هم‌راستا است که نشان داد شبکه‌های اجتماعی می‌توانند با تقویت تفاوت‌ها و برجسته‌سازی هویت‌های متضاد، انسجام اجتماعی را تضعیف کنند. همچنین تبعیضات فرهنگی و کلیشه‌سازی اقلیت‌ها در فضای مجازی، موجب طرد اجتماعی و کاهش مشارکت گروه‌های فرهنگی مختلف می‌شود؛ یافته‌ای که با نتایج پژوهش (Jacob et al., 2023) درباره پیامدهای تبعیض نژادی و ضرورت رویکردهای توانمندساز در مواجهه با آن همخوان است. علاوه بر این، فیلترینگ و محدودیت‌های دولتی بدون ارائه جایگزین‌های امن، سبب مهاجرت کاربران به پلتفرم‌های غیررسمی و ناامن شده و اعتماد عمومی را کاهش می‌دهد؛ نکته‌ای که در تحلیل (Hosseini & Alizadeh, 2023) درباره تأثیر محدودسازی شبکه‌های اجتماعی بر کاهش انگیزه کاربران برای فعالیت‌های حرفه‌ای نیز تأیید شده است. جهانی‌شدن نیز در حالی که فرصت دسترسی به منابع فرهنگی بین‌المللی را افزایش می‌دهد، به

دلیل سلطه فرهنگ‌های غالب، خطر تضعیف هویت‌های بومی را به همراه دارد؛ مسئله‌ای که (Ozer & Kamran, 2023) آن را یکی از چالش‌های اصلی در فرایند هم‌پذیری فرهنگی می‌داند.

نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد که راهبردهای توسعه فرهنگی دیجیتال شامل دو مؤلفه کلیدی توسعه همگرایی فرهنگی و توسعه پلتفرم‌های داخلی، در ارتقای وفاق فرهنگی نقش حیاتی دارند. توسعه همگرایی فرهنگی با ایجاد پیوند میان خرده‌فرهنگ‌ها و کاهش فاصله‌های قومی-مذهبی، زمینه‌ساز شکل‌گیری حس هویت مشترک می‌شود. این یافته با پژوهش (Côté & Evans, 2025) هم‌راستا است که نشان داد شبکه‌های اجتماعی می‌توانند با تقویت پیوندهای فرهنگی میان گروه‌های بومی، به ارتقای تحرک اجتماعی و کاهش شکاف‌های تاریخی کمک کنند. توسعه پلتفرم‌های داخلی نیز نه تنها موجب کاهش وابستگی به رسانه‌های خارجی می‌شود بلکه بستر مناسبی برای تولید و بازنمایی فرهنگ بومی فراهم می‌آورد. این نتیجه با مطالعه (Alnaghaimshi & Pearson, 2023) درباره استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت فرهنگ قبیله‌ای در کشورهای خلیج فارس همخوان است که نشان می‌دهد رسانه‌های بومی شده می‌توانند به انسجام و پایداری فرهنگی کمک کنند.

در سطح پیامدها، پژوهش حاضر نشان داد که توانمندسازی کاربران موجب ارتقای وفاق فرهنگی در قالب همبستگی فرهنگی و اجتماعی می‌شود. کاربران توانمند با برخورداری از دانش مجازی و مهارت‌های تعاملی، به جای تقابل با گروه‌های فرهنگی دیگر، به همکاری و هم‌افزایی می‌پردازند. این نتیجه با یافته‌های (Savari & Haghighatian, 2024) همسو است که نشان داد عوامل اجتماعی و فرهنگی تقویت‌کننده، نقش مهمی در افزایش انسجام و وفاق اجتماعی ایفا می‌کنند. همچنین، (Daniel & Mutz, 2023) نیز تأکید می‌کند که وفاق فرهنگی حاصل از تعاملات اجتماعی می‌تواند به افزایش احساس تعلق و مسئولیت‌پذیری در کاربران منجر شود. در پژوهش حاضر نیز کاربران توانمند، با مشارکت فعال در تولید محتوای فرهنگی، حس تعلق و مسئولیت اجتماعی بیشتری از خود نشان دادند که به نوبه خود موجب کاهش تعصبات قومی و افزایش اعتماد میان‌گروهی شد؛ نتیجه‌ای که با یافته‌های (Sharmin, 2024) درباره تکامل رفتار کاربران شبکه‌های اجتماعی در مسیر کنش‌های جمعی همخوانی دارد.

نکته مهم دیگر در یافته‌های این پژوهش، اهمیت مقوله محوری توانمندسازی کاربران در سه بعد عملیاتی، هنجاری و رسانه‌ای است. تواناسازی عملیاتی به ارتقای مهارت‌های مدیریتی و محتوایی کاربران برای فعالیت اثربخش در شبکه‌های اجتماعی می‌انجامد. تواناسازی هنجاری موجب درونی‌سازی ارزش‌های فرهنگی و احترام به تنوع می‌شود و تواناسازی رسانه‌ای قدرت تحلیل و ارزیابی محتوای دیجیتال را ارتقا می‌دهد. این ابعاد با یافته‌های (Berraies et al., 2024) درباره نقش توانمندسازی کارکنان در افزایش نوآوری دوسویه و با نتایج (Khatoon et al., 2024) درباره نقش توانمندسازی روان‌شناختی در ارتقای اشتراک دانش همخوان هستند. همچنین (Tang & Chan, 2024) بیان می‌کند که عضویت در انجمن‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند سرمایه اجتماعی و توانمندی جمعی را افزایش دهد؛ موضوعی که در این پژوهش نیز به‌وضوح مشاهده شد. از سوی دیگر، یافته‌های (Haider et al., 2023) و (Gangwani et al., 2021) که نشان می‌دهند استفاده از شبکه‌های اجتماعی موجب ارتقای مشارکت و توانمندسازی زنان روستایی در عراق و عربستان می‌شود، نشانگر آن است که توانمندسازی در بستر دیجیتال می‌تواند به فراگیرسازی مشارکت اجتماعی در گروه‌های مختلف منجر شود. این یافته با تحلیل (Estrella, 2025) نیز همسو است که تأکید می‌کند شبکه‌های اجتماعی از طریق خلاقیت می‌توانند به تقویت حضور گروه‌های بومی و اقلیت در عرصه‌های فرهنگی بینجامند. در مجموع، یافته‌های این پژوهش تأیید می‌کنند که توانمندسازی کاربران، کلید اساسی ارتقای وفاق فرهنگی در بستر شبکه‌های اجتماعی عراق است. این توانمندسازی از طریق ارتقای دانش مجازی، توسعه بسترهای دیجیتال بومی و مقابله با ناهنجاری‌های رسانه‌ای محقق می‌شود و پیامد آن، شکل‌گیری همبستگی فرهنگی و اجتماعی میان گروه‌های متنوع عراقی است. چنین فرایندی می‌تواند به کاهش تعارضات قومی-مذهبی، افزایش حس تعلق ملی و تقویت مشارکت فعال کاربران در توسعه فرهنگ ملی عراق منجر شود.

این پژوهش با وجود نتایج ارزشمند خود، با چند محدودیت مواجه بوده است. نخست آنکه جامعه آماری پژوهش صرفاً شامل ۱۲ نفر از متخصصان و فعالان رسانه‌ای و فرهنگی بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند؛ بنابراین، نتایج به دلیل محدودیت حجم نمونه، قابلیت تعمیم به تمامی کاربران شبکه‌های اجتماعی عراق را ندارد. دوم آنکه روش تحقیق کیفی و استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های ذهنی مشارکت‌کنندگان یا محقق قرار گرفته باشد. همچنین، نبود داده‌های کمی برای سنجش میزان اثرگذاری هر یک از مؤلفه‌ها، امکان مقایسه دقیق میان ابعاد مدل را محدود ساخته است. علاوه بر این، تمرکز پژوهش بر بستر عراق موجب شده است تا زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی خاص این کشور در مدل نقش پررنگی بیابد و این امر ممکن است کاربردپذیری مدل در دیگر کشورها را کاهش دهد.

برای توسعه این حوزه، پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده از روش‌های ترکیبی (کیفی-کمی) استفاده شود تا علاوه بر شناسایی مؤلفه‌ها، بتوان میزان اثرگذاری هریک را نیز به‌طور کمی ارزیابی کرد. همچنین، استفاده از نمونه‌های بزرگ‌تر و متنوع‌تر از میان گروه‌های مختلف کاربران شبکه‌های اجتماعی در عراق (مانند جوانان، زنان، اقلیت‌های قومی-مذهبی) می‌تواند به افزایش اعتبار بیرونی مدل منجر شود. بررسی تأثیر متغیرهای میانجی نظیر اعتماد اجتماعی، سرمایه فرهنگی یا احساس تعلق نیز می‌تواند به تبیین دقیق‌تر سازوکارهای شکل‌گیری وفاق فرهنگی کمک کند. در نهایت، انجام پژوهش‌های مقایسه‌ای بین کشورهای با ساختار فرهنگی مشابه عراق می‌تواند میزان قابلیت تعمیم مدل ارائه‌شده را روشن‌تر سازد.

یافته‌های این پژوهش می‌توانند مبنای طراحی سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی در عراق قرار گیرند. نهادهای فرهنگی و دولتی می‌توانند با توسعه پلتفرم‌های دیجیتال بومی، ارائه آموزش‌های جامع سواد رسانه‌ای و فرهنگی، و حمایت از تولید محتوای فرهنگی اصیل، زمینه را برای توانمندسازی کاربران فراهم کنند. همچنین، طراحی کمپین‌های دیجیتال برای ترویج ارزش‌های مشترک و کاهش تعصبات قومی-مذهبی می‌تواند به تقویت وفاق فرهنگی کمک کند. استفاده از نتایج این پژوهش برای تدوین چارچوب‌های آموزشی در مدارس و دانشگاه‌ها نیز می‌تواند موجب پرورش نسلی آگاه، توانمند و مسئول در فضای مجازی شود که به ارتقای انسجام و همبستگی ملی در عراق یاری رسانند.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

Extended Abstract

Introduction

In the contemporary digital age, social networks have become a pivotal platform for social interaction, identity expression, and cultural exchange. Beyond their role as communication tools, these networks increasingly shape collective norms, values, and cultural structures, functioning as arenas of symbolic power that can either foster or fracture social cohesion (Patel, 2023; van de Ven & Chateau, 2025). In culturally plural societies like Iraq, where ethnic, linguistic, and religious diversity are pronounced, this dual potential of social networks is particularly salient. While they offer opportunities to bridge cultural divides, they also risk reinforcing stereotypes, polarization, and cultural marginalization (Allah Moradi et al., 2022).

Several studies emphasize the enabling role of social media in empowering marginalized groups and amplifying local identities. For instance, digital media have been shown to enhance the visibility and cultural capital of Indigenous and minority groups through creative content and community-based storytelling (Côté & Evans, 2025; Estrella, 2025). Similarly, the use of social media has supported tribal and rural communities in the Gulf and Iraq by fostering cultural participation and economic inclusion (Alnaghaimshi & Pearson, 2023; Haider et al., 2023). However, without sufficient media, cultural, and information literacy, users may be vulnerable to disinformation and manipulative content, which erodes trust and undermines the potential for constructive engagement (Cai & Zhang, 2023; Mirbik Sabzevari et al., 2024).

Empowerment has therefore become a central concern in digital culture studies, encompassing operational skills, normative awareness, and media literacy. It enables users to navigate social networks responsibly, critically evaluate content, and engage in intercultural dialogue. Empowered users can actively contribute to cultural convergence and consensus building, while disempowered users are more likely to perpetuate divisive narratives (Berraies et al., 2024; Khatoon et al., 2024). Furthermore, supportive structural conditions such as local digital infrastructures and safe cultural platforms are crucial to facilitate inclusive participation and mitigate the influence of global cultural homogenization (Ozer & Kamran, 2023; Yulianti et al., 2023).

This study aimed to develop a paradigm model that delineates the causal, contextual, and intervening conditions, as well as strategies and consequences, involved in empowering Iraqi social network users to foster cultural consensus. Building on previous theoretical and empirical insights, it sought to address the gap in localized empowerment frameworks for culturally diverse, post-conflict societies like Iraq (Fallahi & Kafashi, 2019; Savari & Haghighatian, 2024).

Methods and Materials

The study adopted a qualitative, exploratory design grounded in the principles of grounded theory. Data were collected through semi-structured, in-depth interviews with 12 Iraqi experts, practitioners, and researchers in the fields of media and culture between 2023 and 2024. Participants were selected using purposive sampling to ensure diversity in expertise and professional background. Interviews were audio-recorded, transcribed verbatim, and analyzed using open, axial, and selective coding with MAXQDA software. Constant comparative analysis was employed to refine categories, and theoretical saturation was achieved after 12 interviews.

Findings

Data analysis generated 83 initial codes, which were clustered into 16 main categories and subsequently integrated into 6 core categories.

Causal conditions were grouped under the concept of *virtual knowledge*, encompassing media literacy, cultural literacy, and information literacy. These capacities were identified as foundational for users to critically assess content, resist manipulative media, and appreciate cultural diversity.

Contextual conditions referred to *strategic infrastructures*, including environmental and digital platforms. Safe and locally relevant platforms were seen as critical to promote trust and engagement among users from different cultural backgrounds.

Intervening conditions included various *media anomalies* such as media invasion, cultural discrimination, excessive filtering, and the cultural pressures of globalization. These factors were perceived as undermining cultural trust and discouraging inclusive participation.

Strategies were summarized under *digital cultural development*, which involved fostering cultural convergence through dialogue-based campaigns and developing localized platforms that prioritize indigenous cultural narratives.

Consequences involved the emergence of *cultural consensus* manifested in cultural and social cohesion, mutual trust, and reduced interethnic tensions.

The **central category** identified was *user empowerment*, conceptualized in three dimensions: operational empowerment (skills to produce and manage content), normative empowerment (internalization of cultural values and respect for diversity), and media empowerment (critical thinking and evaluation of media content).

Discussion and Conclusion

The findings underscore that empowering Iraqi users on social networks can act as a catalyst for cultural consensus in a fragmented society. The centrality of virtual knowledge aligns with prior research indicating that media and cultural literacy are critical shields against disinformation and polarization (Cai & Zhang, 2023; Mirbik Sabzevari et al., 2024). Empowered users are more likely to challenge divisive content and foster inclusive discourses, a dynamic consistent with evidence that media literacy promotes critical engagement and reduces vulnerability to manipulative narratives (Kunst & Mesoudi, 2024).

The significance of strategic infrastructures reinforces the view that digital environments shape cultural participation. Local, culturally sensitive platforms can serve as trusted spaces for intercultural interaction, supporting findings that localized digital infrastructures boost participation and social capital (Cao et al., 2025; Yulianti et al., 2023). Without such infrastructures, Iraqi users risk exposure to culturally alienating content that exacerbates identity conflicts.

Media anomalies were confirmed as major obstacles to cultural consensus. The infiltration of external media narratives can erode cultural trust and foster instability, echoing concerns that social networks amplify difference and weaken cohesion (Balick, 2023). Similarly, cultural discrimination and stereotyping discourage minority participation, which resonates with evidence on the psychological toll of racism and the need for empowerment strategies to counteract it (Jacob et al., 2023). Overregulation through filtering, without providing safe alternatives, can further displace users to unregulated spaces, reducing institutional trust—an effect also noted in studies on restrictive social media policies (Hosseini & Alizadeh, 2023). Moreover, globalization's cultural homogenization pressures can marginalize local identities, supporting claims that managing life skills is crucial for navigating cultural pluralism (Ozer & Kamran, 2023).

The strategic pathways of digital cultural development identified in this study—promoting cultural convergence and building local platforms—highlight how empowerment can transform social networks into vehicles of cultural solidarity. Similar evidence shows that digital platforms can foster cultural convergence by linking subcultures and reducing historical cleavages (Côté & Evans, 2025), while localized platforms have preserved tribal cultural values in Gulf societies (Alnaghaimshi & Pearson, 2023).

Ultimately, the model suggests that user empowerment integrates operational, normative, and media capacities to produce cultural consensus. This conceptualization mirrors the positive links found between empowerment,

knowledge sharing, and organizational trust (Berraies et al., 2024; Khatoon et al., 2024), as well as between social capital and collective agency (Tang & Chan, 2024). The demonstrated ability of social networks to empower marginalized groups such as women in Iraq and Saudi Arabia further affirms the inclusive potential of digital empowerment (Gangwani et al., 2021; Haider et al., 2023; Lavilles et al., 2023; Mohammad, 2016).

In conclusion, this study contributes a grounded model showing how empowering Iraqi social network users can cultivate cultural consensus. By strengthening virtual knowledge, building culturally sensitive infrastructures, and countering media anomalies, it is possible to transform fragmented online spaces into platforms of cultural cohesion. This model offers a practical framework for policymakers, educators, and cultural organizations to promote social solidarity and national cultural development in Iraq and similarly diverse societies.

References

- Allah Moradi, A., Samet, A., & Kavosi, I. (2022). Presenting a Model for the Development of Cultural and Social Cohesion among Ethnic Groups and Subcultures in Kurdistan Province. *Society and Media Culture*, 11(45), 213-238. https://www.jscm.ir/article_168577.html?lang=en
- Alnaghaimshi, N. I., & Pearson, E. (2023). Empowering Arab tribal culture in the twenty-first century: social media use in the Gulf States. *Information, Communication & Society*, 26(6), 1087-1105. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2021.1993956>
- Balick, A. (2023). Social Media, Identity, and Careful Culture: How Online Social Networks Limit Identity, Amplify Difference, and Diminish Social Cohesion. *Psychoanalytic Inquiry*, 43(1), 24-35. <https://doi.org/10.1080/07351690.2023.2160190>
- Berraies, S., Bchini, B., & Houaneb, A. (2024). Employees' empowerment and ambidextrous innovation: knowledge sharing as mediator and organisational trust as moderator. *European Journal of International Management*, 23(4), 648-676. <https://doi.org/10.1504/EJIM.2024.139615>
- Cai, X., & Zhang, T. (2023). A Study on the Dilemma of People's Legal Awareness Caused by the Communication of Public Crisis Events in the Social Media Era: The Beating Incident in Tangshan as an Example. *Journal of Humanities and Social Sciences Studies*, 5(3), 71-75. <https://doi.org/10.32996/jhsss.2023.5.3.11>
- Cao, C., Chen, M., Tang, X., & Liu, H. (2025). Linking information technology use with corporate entrepreneurship: The mediation role of openness to external knowledge. *Information Systems Journal*, 35(1), 71-96. <https://doi.org/10.1111/isj.12529>
- Côté, R., & Evans, M. (2025). Unpacking Indigenous Social Mobility: Entrepreneurs, Social Networks, and Connections to Culture. *Business & Society*, 64(1), 45-86. <https://doi.org/10.1177/00076503231219691>
- Daniel, H. D., & Mutz, R. (2023). What does impact mean for grantees? Cultural consensus in perceived personal, organizational and societal impacts of small-scale funding initiatives of the Volkswagen Foundation. *Qualitaet in der Wissenschaft*, 1(17), 24-32. <https://www.zora.uzh.ch/entities/publication/68ea07f2-ea24-42ee-98ae-7a2cb8bdfed7>
- Estrella, E. C. M. (2025). Visibility of Indigenous Groups through Creativity and Social Networks in Mexico. In *Decolonising Digital Media and Indigenisation of Participatory Epistemologies* (pp. 175-185). <https://doi.org/10.4324/9781003496991-14>
- Fallahi, A., & Kafashi, M. (2019). Examining the Impact of Moral Security on Social Cohesion and Solidarity. *Women's Police Studies*(30), 14-27. <https://www.magiran.com/paper/2017518/investigating-the-impact-of-ethical-security-on-social-solidarity-and-consensus?lang=en>
- Gangwani, S., Alruwaili, N., & Safar, S. A. (2021). Social media usage and female empowerment in Saudi Arabia. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(4), 1-8. <https://www.abacademies.org/articles/social-media-usage-and-female-empowerment-in-saudi-arabia-11255.html>
- Haider, F. Z., Noor, K. Y., & Abbas, I. A. (2023). The role of social networking sites in promoting the culture of Iraqi rural women and empowering them. *3 c TIC: cuadernos de desarrollo aplicados a las TIC*, 12(1), 352-376. <https://doi.org/10.17993/3ctic.2023.121.352-376>
- Hosseini, S. M., & Alizadeh, N. (2023). The Impact of Utilizing Social Networks on the Professional Empowerment of Teachers. <https://en.civilica.com/doc/1717011/>
- Jacob, G., Faber, S. C., Faber, N., Bartlett, A., Ouimet, A. J., & Williams, M. T. (2023). A systematic review of Black People coping with racism: Approaches, analysis, and empowerment. *Perspectives on Psychological Science*, 18(2), 392-415. <https://doi.org/10.1177/17456916221100509>

- Khajeh Noori, N., & Zadfaraj, Z. (2022). Investigating the Role of Broadcasting in Disseminating Cultural Diversity (Emphasizing Participatory Development). *Strategic Studies in Communications*, 2(1), 33-45. https://rcc.soore.ac.ir/article_253273.html?lang=en
- Khatoon, A., Rehman, S. U., Islam, T., & Ashraf, Y. (2024). Knowledge sharing through empowering leadership: the roles of psychological empowerment and learning goal orientation. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 73(4/5), 682-697. <https://doi.org/10.1108/GKMC-08-2022-0194>
- Kunst, J. R., & Mesoudi, A. (2024). Decoding the dynamics of cultural change: A cultural evolution approach to the psychology of acculturation. *Personality and Social Psychology Review*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/s5jp3>
- Lavilles, R., Tinam-Isan, M. A., & Sala, E. L. (2023). Social media as an enabler of women's entrepreneurial empowerment during the pandemic. *Asian Journal of Women's Studies*, 29(1), 136-153. <https://doi.org/10.1080/12259276.2023.2186633>
- Mirbik Sabzevari, A., Taghipour, F., & Zamani, A. (2024). Presenting a Model for Empowering Social Network Users in the Area of Cultural Security. *Quarterly Scientific-Research Journal of Cultural Strategy*, 17(65), 159-184. https://www.jsfc.ir/article_208518.html?lang=en
- Mohammad, R. G. (2016). *The role of social media in empowering the involvement of women in information technology workforce in Iraq* http://etd.uum.edu.my/5623/2/s815091_02.pdf
- Ogwezzy, A., Akpan, U. S., Nda, I. C., & Cookey, O. O. (2025). Media Framing of 2022 NUGA Games in Quest for National Cohesion and Gender Equality. In *Discourses in Sport Communication in Africa and the African Diaspora* (pp. 170-189). <https://doi.org/10.4324/9781003462156-12>
- Ozer, S., & Kamran, M. A. (2023). Majority acculturation through globalization: The importance of life skills in navigating the cultural pluralism of globalization. *International Journal of Intercultural Relations*, 96, 101832. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101832>
- Patel, V. (2023). Cultural factors and international epidemiology. *Medical Anthropology*, 75-87. <https://doi.org/10.4324/9781315249360-9>
- Savari, M., & Haghighatian, M. (2024). Structural Modeling of Social and Cultural Factors Affecting Social Cohesion in the Metropolis of Ahvaz. *Cultural-Social Strategy*, 13(1), 397-424. https://rahbordfarhangi.csr.ir/article_170330_en.html
- Sharifan, S., Abdollahi, M., & Raei, M. (2022). Supporting Cultural Diversity in the Age of Globalization. *Quarterly Journal of Public Law Studies, University of Tehran*, 52(4), 2111-2126. https://jplsq.ut.ac.ir/article_88661.html?lang=en
- Sharmin, S. (2024). Evolution of user behaviour on social media during 2018 road safety movement in Bangladesh. *Social Network Analysis and Mining*, 14(1), 194. <https://doi.org/10.1007/s13278-024-01349-z>
- Suksawas, W., & Soithong, P. (2024). Empowering Community Development Through the Application of Buddhist Principles: A Case Study of Saiyoi Subdistrict, Nernmaprang District, Phitsanulok Province. *Journal of International Buddhist Studies*, 15(1), 37-54. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/jibs/article/view/3251>
- Tang, Y. Y., & Chan, R. S. K. (2024). Unveiling the Importance of the Roles of Social Capital from Clan Association Memberships: A Comprehensive Review. *Journal of Ethnic and Diversity Studies (JOEDS)*, 2(1). <https://joeds.com.my/index.php/home/article/view/37>
- van de Ven, I., & Chateau, L. (2025). *Digital Culture and the Hermeneutic Tradition: Suspicion, Trust, and Dialogue*. <https://doi.org/10.4324/9781003372790>
- Yulianti, S., Ismaya, S. B., Indrajaya, T., Sova, M., & Rosmiati, E. (2023). Empowerment Digital Marketing Strategy One Time Entrepreneur Micro Application Social Media in the Village Mekar Jaya, District Sukmajaya, Depok City. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*, 2(1), 393-416. <https://doi.org/10.55927/eajmr.v2i1.2744>